

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

On dokuzuncu İçtima

11 . IV . 1337 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	444:445	4. — Tezkereler	450
2. — Âzayi Kiram muamelâtı	449	1. — Hareirah Kararnamesinin onuncu maddesinin tefsir edilmesine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi	450:455,455:
1. — Karahisarı Sahip Mebusu Mustafa Hulûsi Efendiye mezuniyet itasına dair Divanı Riyaset kararı	449		457
3. — Teklifler	447,449,450,455,457	5. — Takrirler	450
1. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, kumarın men'ine dair teklifi kanunisi (2/278)	447	1. — Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efendinin, Ankara'da kapalı çamaşırhaneler inşasına dair takriri	450
2. — Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Mepavri Nahiyeesinin kazaya tahviline dair teklifi kanunisi (2/276)	449	6. — İstizahlar	445
3. — Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efendinin, şehit zâbitan ve efrat ailelerine ait vergi borçları ve âşar rüsumunun bu seneye ait olmak üzere tahsil edilmesine dair teklifi kanunisi (2/277)	449	1. — Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendinin, Maliye Vekili Ferit Beyin vazifei vekâlete ait hilâfı usul muamelâtına dair istizah takriri	445:446
4. — Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, eenebi ismi taşıyan şehir adlarının tebdili hakkında teklifi kanunisi (2/279)	450	7. — Muhtelif evrak	446
5. — Çorum Mebusu Hâşim Beyin, İstanbul'dan gelen memurine verilecek harcırahlar hakkında teklifi kanunisi (2/280)	455	1. — İkinci İnönü muzafferiyeti münasebetiyle muhtelif yerlerden mevrut tebrik telgrafları	446
6. — Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzasının imarı hakkında teklifi kanunisi (2/275)	457	8. — Mazbatalar	446,447
		1. — Lâzistan Mebusu Osman Beyle refikının, Rize - Erzurum tarikının inşası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/254)	446
		2. — Aydın Mebusu Esat Efendinin, İhracat Rüsumu Kanununun ilgası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/255)	446

	Sayfa	Sayfa
3. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyle rüfekasının İmalâtı harbiyede çalışan ustalarla mütehasıs zâbitana eephe zammı itası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/256)	446	447
4. — Amasya Mebusu Hamdi Beyin, Amasya'daki Şefkati İslâmiye Yurduna muavenet hakkında teklifi kanunisi ve lâ-yiha Encümeni mazbatası (2/252)	446	447
5. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Kıptilerin iskânı hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/260)	446	447
6. — Muş Mebusu Abdülgani Beyin,		447
kumarın men'ine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/261)		447
7. — Saruhan Mebusu Refik Şevket Beyin, Beylerbeyi İhtiyat Zâbit Mektebinden mezun olanlar hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/258)		447
8. — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin, Nısabı Müzakere Kanununun ikinei maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/247)		447
9. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin, ilmî cereyanları lisanımıza nakil için her vekâlete iki bin lira tahsisine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbataları (2/249)		447

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 2 sonra

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTİP : Ragıp B. (Kütahya).

REİS — Ekseriyet hâsıl oldu, müzakereyi küşadediyorum. Zaptı sabık okunacak (Okundu).

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Adnan Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bil-inikat zabtı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul olundu. Erzurum Mebusu Durak Bey tarafından verilecek izahatın Pazartesi günü bir celse hafiye itası ve İkinci İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevрут telgraflara cevap yazılması tensip olundu, Tebdilihava alacak olan zâbitana harcırâh verilmesi hakkındaki kanunun tesrii müzakeresine dair Heyeti Vekile Riyaseti tezkeresi kıraat ve mezkûr kanun ruznameye ithal olundu. Tokad Mebusu Rifat Beyin vilâyatta bir intihabı memurin encümeni teşkiline dair takriri Dahiliye encümenine, Bolu Mebusu Dr. Fuat Beyin Ereğli - Ankara ve Aydın Mebusu

Esat, Efendinin Denizli - Muğla yollarının turuku umumiye meyanına ithali hakkındaki teklifleri Nafta Encümenine; Van Mebusu Hasan Sıddik Beyin, Van Şehrinin tahribedilmiş olan su yollarının tâmirine dair takriri Muvazenei Maliye Encümenine, Şahadetnamesiz dâvavekilleri hakkındaki teklif, Adliye Encümeni mazbatası mucibince Adliye Vekâletine havale olundu. Abdülkadir Kemali Beyin Hükümet istikrazatına ve Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Tecili Mücazat Kararnamesine dair tekliflerinin reddi hakkındaki encümen mazbataları kabul, Kastamonu İstiklâl Mahkemesince tekrar firarına talikan idama mahkûm edilmiş olan Osman hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci celse

Adnan Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikâat ordunun ilbas, iâşe ve maâşatına dair Karahisar Mebusu Ömer Lûtfi Beyle Şükrü Efendinin sual takrirlerine Müdafaai Milliye Vekâletinden mevрут tezkerei cevabiye kıraat olunarak Müdafaai Milliye Vekilinin huzuriyle müzakere edilmek üzere tehir olundu. Siird Mebusu Salih Efendinin Bitlis Vilâyetindeki bâzı köprülere ve Ergani Mebusu Emin Beyin, Mezraâ - Erzurum tarikına dair takrirlerine Nafia Vekâletinden ve Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Beyin, Hâkimi münferit teşkilâtına dair sual takririne Adliye Vekâletinden cevaben mevрут tezkereler kıraat olunarak kâfi görüldü. Bilâhara Şimendifer Nakliye Tarifesinin tezyidine

dair lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçilip heyeti umumiyesi (32) ret ve (7) müstenkife karışı (137) rey ile kabul olunarak Pazartesi günü içtima edilmek üzere saat (6) da celseye nihayet verildi.

11 . IV . 1337

Reisievvel Vekili Kâtip Kâtip
Hasan Fehmi Ziya Hürşit Feyyaz Âli

REİS — Zabtı sabık hakkında mütalâa var mı?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Hükümet istikrazı denmiş. Halbuki Hükümet ikrazı için söylendi.

REİS — O yolda tashih ederiz, başka mütalâa var mı? (Hayır sesleri). Zabtı sabık tashih veçhile kabul edildi.

6. — İSTİZAHLAR

1. — Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendinin, Maliye Vekili Ferit Beyin, vazifei vekâlete ait hilâfi usul muamelâtına dair istizah takriri

REİS — Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendinin Maliye Vekâletinden istizah takriri var, okunacak:

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Maliye Vekili Ferit Beyin vazifei vekâlete ait muamelâtta iltizamettiği kanunşikenane ve cüretkârane muamelâta artık bir nihayet verilmesi zamanı gelmiş ve geçmiştir. Evvelâ müddeti hulûl etmiyen düyunat ashabını tevkif ve kuvvei musallâha ile tazyik etmek suretiyle tahsile kıyam eden muhasebeciden vâkı olan şikâyete karşı muhasebecinin maaşına zammetmek suretiyle mukabele etmiştir. Saniyen hiçbir kanun ve karara müstenit olmayarak Ağnam Resminin elli kuruştan tahsiliyle emaneten kaydedilmesi hakkında muhasebeciliklere gayrikânnuni tebligatta bulunmuştur. Salisen sureti merbut olup Eskişehir ve Kütahya muhasebeciliklerine çektiği telgraf - ki kıraatiyle keyfiyet müsteban olacaktır - gerek Meclisten ve gerek Heyeti Vekileden bir karar alınmaksızın ve Müdafaai Milliye Vekâletinden dahi re'sen lüzum gösterilmeksizin yalnız kendi reyini hodiyle ve Müdafaai Milliye Vekâletine de teklif etmek suretiyle Eskişehir ahalişi gibi fedakâr, tekâlif emiriyesinden başka ikraz ve iane suretiyle her

bâr hizmeti vatanperveranesini ifadan geri durmayan ve büyük Millet Meclisinin mükerreren teşekküratına mazhar olan bir halka karşı dükânlarda basma ve patiska gibi eşyaya varınca ya kadar hiç bir yerde tatbik edilmeyen tekâlif harbiye ve vaziyed usulü vâsi bir miqyasta tatbika ve bu suretle halkı ızrar ve şimdye kadar şikâyet nedir bilmiyen halkı şikâyet ve hoşnutsuzluğa sevke sebebiyet vermiştir. Vekil Beyin anifûlbeyan ahvali icrası, halkı ve efkârı umumiyeyi hiçe sayarak ötedenberi tanıdığımız şahsi cüretkârlık mıdır? Yoksa bir kanun ve karara iktiran etmiş midir? Keyfiyetin Maliye Vekili Ferit Beyden istizahını teklif ederim.

11 Nisan 1337

Eskişehir Mebusu
Abdullah Azmi

(Kabul sesleri).

ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Merbutu okunsun.

REİS — Merbutu okunacak.

Maliye Vekâletinden yazılan tezkere suretidir :

Eskişehir ve Kütahya Muhasebeciliklerine

Muamelâtı nakdiye ihtiyacının temini için muabaaat suretiyle muamele icrasına zaman bulunmadığı cihetle gerek mültezimin ve gerek ahali yedinde bulunan buğday, arpa, ot, saman, da-

var ve saireye bilâhara tediye icra edilmek üzere âcilen vaziyed edilmesi Müdafaai Milliye tarafından tasvip ve talep olunduğundan Cephe Kumandanlığının göstereceği lüzum üzerine ciheti askeriye ile müştereken derhal vaziyed edilerek usul ve kanununa tevfikân vaziyed edilen levazıma fiyat takdir edilerek musad-dak senedin badehu tediye edilmek üzere ashabı

yedine itası ve alınan levazım miktarıyla bâliğ olduğu miktarın inbası.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Maliye Vekili Bey doğru söylemiş, vazifesini yapmıştır.

REİS — Efendim, müsaade buyurun, müzakere etmiyoruz. İstizahı Meclise arz edeceğim. Efendim, istizah takririni kabul edenler ellerini kaldırsın. Ekseriyeti azîme ile kabul edildi.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — *İkinci İnönü muzafferiyeti münasebetiyle muhtelif mahallerden mevрут tebrik telgrafları*

REİS — İkinci İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevрут tebrik telgrafları var, okunacak.

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyetinden, Alâiye Müdafaai Hukuk Cemiyetinden, Vezirköprü Belediye Riyasetinden, Niksar Be-

diye Riyasetinden, Besni Belediye Riyasetinden, Erbaa Müdafaai Hukuk Cemiyetinden, Niksar Kaymakamlığından, Sivas'ta Mahkemei Temyizden, Aziziye Kaymakamlığından, Kırşehir Belediye Riyasetinden, Şemmer Aşireti rüesasından İclülbadir'den, Mudurnu Müdafaai Hukuk Cemiyetinden, Diyarbakir'de Ah-dıhraki Murahhası Sait Sabit imzasıyla,

REİS — İcâbeden cevaplar yazılacaktır. (Muvafık sesleri).

8. — MAZBATALAR

1. — *Lâzistan Mebusu Osman Beyle refikinin, Rize - Erzurum tarikinın inşası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/254)*

REİS — Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Rize - Erzurum tarikinın turuku umumiye meyanına ithali hakkındaki teklifin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni Mazbatası var. (Nafia Encümenine sesleri). Nafia Encümenine havale edildi.

2. — *Aydın Mebusu Esat Efendinin, İhracat Rüsümü Kanununun ilgası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/255)*

REİS — Aydın Mebusu Esat Efendinin İhracat Resmi Kanununun ilgası hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Tensip buyursanız İktisat ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale edelim. (Kavanini Maliyeye de sesleri).

3. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyle rüfekasının, İmalâtı harbiyede çalışan ustalarla mütehasss zâbitana cephe zammı itası hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/256)*

REİS — İmalâtı harbiye tezgâhlarındaki amele ve ustalara cephe zammı itası hakkındaki Abdülkadir Kemali Beyin teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edelim. (Münasip sesleri).

4. — *Amasya Mebusu Hamdi Beyin, Amasya'daki Şefkati İslâmiye Yurduna muavenet hakkındaki teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/252)*

REİS — Amasya Mebusu Hamdi Beyin, Amasya'daki Şefkati İslâmiye Yurduna muavenet icrası hakkındaki teklifinin muvafık olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, tensip buyursanız Muvazenei Maliyeye havale edelim. (Münasip sesleri).

5. — *Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, kıptilerin iskânı hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/260)*

REİS — Operatör Emin Beyin, kıptilerle aşairi seyyarenin iskânları hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, Dahiliye Encümenine gönderiyoruz.

6. — *Muş Mebusu Abdülğani Beyin, kumarın men'ine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/261)*

REİS — Muş Mebusu Abdülğani Beyin, kumarın men'i hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası... Adliye Encümenine havale edelim.

3. — TEKLİFLER

1. — *Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, kumarın men'ine dair teklifi kanunisi (2/278)*

REİS — Yine kumarın men'i hakkında, rüfekadan diğer bir zatın da bugün verilmiş bir teklifi var. Bununla tevhit ederiz. (Evet sesleri).

7. — *Saruhan Mebusu Refik Şevket Beyin, Beylerbeyi İhtiyat Zâbit Mektebinden mezun olanlar hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/258)*

REİS — 17 Şubat 1330 tarihli kanun mucibince Harbiye Mektebine dâhil olan ihtiyat zâbitanın sınıfı muvazzafa nakilleri hakkındaki Refik Şevket Beyin teklifinin muvafık olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Müdafaai Milliye Encümenine gönderiyoruz.

8. — *Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin, Nısbı Müzakere Kanununun ikinci maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/247)*

REİS — Bitlis Mebusu Ziya Beyin, Nısbı Müzakere Kanununun ikinci maddesinin tadili hakkındaki teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Tensip buyurursanız zaten ruznamei müzakeratımızda nısbı müzakere hakkında teklifi kanuni mevcut olduğundan onunla tevhit ederiz. (Muvafık sesleri).

9. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin, ilmî cereyanları lisanımıza nakil için her vekâlete iki bin lira tahsisine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/249)*

REİS — Abdülkadir Kemali Beyin, âsarı ilmiyei garbiyeyi tereüme için her vekâlete iki bin lira itası hakkındaki teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, okunacak:

Lâyiha Encümeni mazbatası

Dünyanın ilmî cereyan ve irfanını lisanımıza nakletmek üzere her vekâlete ikişer bin lira

tahsisat verilerek birer nakli irfan encümenleri teşkili lüzumuna dair Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin, Encümenimize muhavvel teklifi kanunisi nabemevsim olarak yapılmış bir teklif mahiyetinde olmakla şayanı müzakere görülmiyerek Encümenimizce reddine karar verilmiştir.

26 Mart 1336

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esat Süleyman Sırrı

Kâtip namına

Yozgad

Süleyman Sırrı

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Meclise takdim ile teklif ettiğim kanun lâ-yihasında nakli irfan serlevhasını koyduğum zaman bunda ısrar etmiyeceğimi arkadaşlarımdan birkaçına söylemiştim. Bu teklifi böyle ceffalkalem reddetmek, zannedirim ki Meşrutiyetten beri yapmak mecburiyetinde olduğumuz şeyi yapmıyacağız demektir ki bu doğru olamaz. Ben zannediyorum ki; memleketin hiçbir meslek erbabı kendi mesleki hakkında lâzımgelen tetebbuatta bulunmak için âsarı İslâmiye, âsarı şarkiye ve garbiyeden hiçbirisini eline alıp okumak imkânını göremiyor. Çünkü bu esasların lisanımıza nakli imkânı düşünülmemiştir. Meselâ maarif hakkında (13) seneden beri sabit bir siyaset takip edemediğimiz sebebi maarifimiz hakkında eslâfın ne tarz takibettiğine dair esaslı bir fikre sahip olmadığımızdan ileri gelmiştir. Sonra teşkilâtı adliyeyi muntazam bir surette vücuda getiremediğimiz yegâne sebebi. Bence yegâne saiki, adliye teşkilâtı hakkında, adliye hususâtı hakkında, adaletin tatbiki hususunda başka milletlerin neler yaptığına dair malûmatımızın olmamasıdır. Keza dahiliye ve zabita işlerinde ademi muvaffakiyetimizin yegâne müessiri, yegâne sebebi, bu işler hakkında ihtisası kâmil erbabının lüzumu kadar bulunmamasıdır.

Binaenaleyh böyle, ceffelkalem reddedilmesi icabeden mesailden olmadığı için bunun ehemmiyetle nazarı dikkate alınmasını ve kabul buyurulmasını rica ederim.

REİS — Lâyiha Encümeni Mazbata Muhariri izahat verecek mi?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İzahatta hacet yok, Abdülkadir Kemali Beyin takririndeki esbabı mucibe mazbatasını izah edildi.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim, bizim her şeyden evvel ilme, fikre ihtiyacımız var, bu şüphesizdir. Bu ihtiyaç İslâm âleminde ta eski zamanlarda bile pek güzel takdir edilmiş, nitekim tazminatı harbiye yerine, binlerce altın almak yerine, kütüphaneler alan halifeler gelmiştir, fakat bugün her vekâlet kendisine birtakım paralar tahsis ettirerek gûya kitap telif ve tercüme ettirecek kabiliyet ve mevkide midir? Memleketimizde maarifi en ziyade temsil eden şurada gördüğünüz Maarif Vekâleti yok mu, efendim, bir Telif ve Tercüme Encümeni vücade getirdi. Encümen âzaları muhteremdir. Onların kifayeti ilmiyeleri hakkında söz söylemeyeceğim. Yalnız, bu hususta kabul edeceğimiz tahsisat heder olacaktır, yazıktır. Şarl Teksiye'nin (Asie Mineure) nam kitabını bir zata tercüme ettiriyorlar. Bu zat muktedir, Fransızca'yı iyi biliyor. Fakat Anadolu'dan bir karış yer tanımıyor. Bu kitabı bendeniz de gördüm, birçok ormansız yerlerde orman, acı göller tatlı olarak gösterilmiş. Türkler aleyhinde ağzına gelen her şenaat yazılmış. Allah rahmet etsin, Hammer'i Ata Bey tercüme etti. Böyle sahibi kifayet, sahibi ilim adamlar getirilmiyor efendiler. Vekâlette bir adama yüz bin vazife veriliyor. Bilmem, vekâlette müdiri umumî, sultanide muallim, darümuallimatta komünistlik propagandası yapıyor. (Handeler). Daha kitabın baştarafı tercüme edilmeden vekâletinden avans alıyorlar, parasız kaldığı vakit, bir destan yaz, sana para verelim, diyorlar. O da bir destan yazıyor, (2 500) ü dereep ediyor. İşte bizim telif ve tercümelerimiz böyle olur. Bunların reisi hakkında bir şey söylemiyorum. Samih Rifat Beyin kifayeti ilmiyesini biliyorum. Fakat etrafında toplanan adamların, fikrimce iktidarı ilmileri kâfi değildir. Fakat Rifat Beyden bahsetmem.

REİS — Besim Bey, eşhastan bahsetmeyiniz, muhtasar söyleyiniz.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Efendim, şahıslara olan hürmetimi söylüyorum. Pekâlâ, muhtasar söyleyeyim. Meydanda bir misal var. İşte Maarif Vekâleti efendim, isterseniz aranızdan bir heyet ayırmalı, tercüme edilen kitaplar meydanda, tarih tercüme ediliyor, Farisice bilmeli, Arapça bilmeli, Şarkır irfanına, Garbın ilmine vâkıf olmalı efendiler, o kitabı tercüme edecek adam hakkiyle tercüme etmeli, milletin parasını da hakkiyle almalıdır. Tercüme, gayrimüstait ellere, nâhil ellere verilecek olduktan sonra hiç lüzumu yoktur. Şu kürsüden, kitaba lüzum yoktur, demekten müteessirim. Fakat ne yapayım ki henüz ehli yoktur, biz evvelâ müdafaai memlekete ait olan vazifeyi yapalım, ondan sonra ilim hayatına girdiğimizde bu gibi şeyleri düşünelim. (Doğru sesleri).

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, Besim Atalay Beyin sözlerini ikiye ayırmak lâzımgelir : Birisi; Maarif Vekâletinde teşekkül etmiş olan Telif ve Tercüme Encümeni ve orada bulunan zevatın kifayetsizliği meselesi. Diğeri ve bence en mühim olanı; bugün telif ve tercüme ye lüzum var mı, yok mu? meselesidir. İhtiyacımız olmadığını ispat etmek için buyurdular ki : Evvelâ memleketi kurtaralım. Halbuki bunu Besim Beyden - ki kendisi maarifçidir - beklemezdim. İlim ve irfan için zaman yoktur. Her zaman ilim ve irfan için çalışılmalıdır. Biliyorsunuz ki her kes mektepten okur çıkar. Çıktıktan sonra unuttur. Ondandan sonra mesleki ne ise onu takibedecek elinde kitabı yoktur. Bu hususta şimdiye kadar hiç bir şey yapılmamıştır. İstanbul'da yapılan - maatteessüf eğer doğru ise - telif ve tercümede menafii şahsiye itibariyle alelâde bir zemin tutulmuştur. Fakat esasen memleketin telif ve tercüme ye ihtiyacı vardır.

Müsaadenizle bir şey arz edeceğim : Harbi Umuminin bidayetinde İngiltere'de idim. İngilizlerin hazinesi irfanının ne kadar yüksek olduğunu anlatmak için Amerikalılarla İngilizler aynı lisanla tekellüm etmeleri itibariyle (200) milyonluk bir kitle bunların hazinesini dolduruyor. Böyle olduğu halde Harbi Umuminin ilâmi üzerine beynelmilel mukavelâtın muvakkaten hükümden sükutundan İngilizler istifadeye koyuldular. Alman kitaplarını tercüme ye başladılar. Buna karşı bir hakim diyordu ki; bu, doğrudan doğruya hırsızlıktır. Çünkü bir kitap ne milletin, ne Hükümetin malıdır. Ancak sa-

hibinin malıdır. Binaenaleyh hakkı telif sahibine verilmediğinden dolayı yapılan tercümeleme hırsızlık diyor ve bunun men'ini talebediyorlardı. İngilizlerin irfanen fevkalâde zenginliği - ki bizimle kabili kıyas değildir - olmasına rağmen şimdi hakkı telif ve tercümeden istifade etmek için hattâ hırsız denilmeyi bile göze aldılar.

Efendiler, biliyorsunuz ki, Sevr Muahedesinde hakkı telif için bir kayıt koydular. Çünkü bizim ilmen, irfanen yükselmemizi istemiyorlar ve istemeyeceklerdir de, şimdi öyle zannediyorum ki, bize Avrupalıların lâzımıdır. Şarkınki bizimdir, ne zaman olsa tercüme edebiliriz; bastırabiliriz. Yalnız evvelce yaptıkları gibi; Yahya Efendi Divanı, Hersekli Arif Hikmet Bey Divanı gibi olmamalı. Avrupalının muhtaç olduğumuz ilim ve irfanına ait âsarı, bu ilim ve irfana ağâh erbap varsa, çalakalem tercüme etmek ve en fazla erbabına parayı vermek lâzımıdır. Ve hattâ bugün mümkünse beşer nüsha olarak tabı olunsun. Yalnız tercümesini elimize almış olalım.

Efendiler, ilim ve irfan sahası malûmdur. Yarım hiçbirimiz bir kitaba iki bin lira hakkı telif vererek satınalıp, tercüme edip bastırma- yız, memlekette, ilim ve irfan yoksulluğunu bu

suretle idare etmiş oluruz bendeniz de Abdülka- dir Kemali Beyin teklifini kabul etmiyorum. Maarif Vekâletinin vazifesidir. Maarif Vekâ- letindeki encümeni teşkil eden zevat ehil olmalı, hattâ İstanbul'da varsa getirmeli ve bugünkü vaziyetinden istifade ederek hakkı telif ve ter- cüme vermeksizin muhtaç bulunduğumuz âsarı ilmiyeyi tercüme etmeliyiz ve bastırıp hak sa- hibi olmalıyız.

REİS — Efendim, söz alan arkadaşlarımız var, müzakerenin kifayetine dair takrirler de verildi. (Müzakere kâfi sesleri) Müzakereyi kâ- fi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Reyinize Lâyiha Encümeninin mazbatasını arz edeceğim; mazbata reddi mute- zammındır. (Hayır hayır sesleri) Müsaade bu- run efendim. Lâyiha Encümeni mazbatası kabul edilmezse, teklifi kanuni ait olduğu encümene gönderilecektir. Lâyiha Encümeninin mazbata- sını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Ellerinizi indiriniz. Lâyiha Encümeninin mazba- tasını kabul etmeyenler ellerini kaldırsınlar. Lâyiha Encümeninin mazbatası kabul edildi. (Gürültüler).

Efendim, Lâyiha Encümeninin mazbatası kabul edildi. (Doğru doğru sesleri).

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendiye mezuniyet itasına dair Divanı Ri- yaset kararı.*

REİS — Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendi, Karahisarı Sahib'in düşmandan istirdat ve istihlâsı münasebetiyle bir ay mezuniyet verilmesini talebediyor. Divanı Riyaset de bir ay mezuniyeti tasdik ediyor. Divanı Riyasetin tas- vibi veçhile Mustafa Hulûsi Efendiye bir ay mezuniyet itasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

2. — *Lâzistan Mebusu Osman Beyin, Mapavri Nahiyesinin kazaya tahviline dair teklifi kanu- nisi (2/276)*

REİS — Lâzistan Mebusu Osman Beyin (Mapavri) Nahiyesinin kazaya tahviline dair teklifi kanunisi var. Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

3. — *Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efen- dinin, şehit zâbitan ve efrat ailelerine ait vergi borçları ve âşar rüsumunun bu seneye ait olmak üzere tahsil edilmemesine dair teklifi kanunisi (2/277)*

REİS — Abdülhalim Çelebi Efendinin şehit zâbitan ve efrat ailelerinin Hükümete olan borçlarının bu sene tecil edilmelerine dair tek- lifi kanunisi var; Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

5. — TAKRİRLER

1. — *Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efendinin, Ankara'da kapalı çamaşırhaneler inşasına dair takriri*

REİS — Abdülhalim Çelebi Efendinin, Ankara'da kapalı çamaşırhaneler inşası hakkındaki takriri var; teklifi kanuni mahiyetinde değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Belediyeye.

REİS — Tensip buyurursanız Dahiliye Vekâletine havale edelim. Dahiliye Vekâletne havesini tensip buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsınlar. Dahiliyeye havale edildi. (Sihhiyeye

de sesleri).

REİS — Sihhiyeye de tebliğ ederiz efendim.

4. — *Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, Ecnebi ismi taşıyan şehir adlarının tebdili hakkında teklifi kanunisi (2/279)*

REİS — Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, gayrimillî şehirler isimlerinin tebdiline dair teklifi var. Teklifi kanuni mahiyetinde olduğu için Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

RAGİB B. (Kütahya) — Bu, Mecalisi Umumiyeye ait vezaiftendir.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Evvelce böyle bir şey vardı yarı kaldı, itmam edilmedi.

4. — TEZKERELER

1. — *Harcirah Kararnamesinin onuncu maddesinin tefsir edilmesine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi*

REİS — Harcirah Kanununun tefsiri lüzumuna dair Divanı Riyaset kararı var, o okunacak

Divanı Riyaset kararı

İstanbul'dan gelen bâzı memurin aileleri için harcirah itası lâzımgelip gelmiyeceği görülen lüzuma mebni Riyasetçe ledettezkkür Harcirah Kararnamesinin onuncu maddesinin birinci fıkrasında aile masrafı şunlara verilir : Daimî memuriyetlerle bir tarafa gönderilenlerden yahut merkezi memuriyetini tebdil edenlerden mahalli memuriyeti cedidelerine nakledilecek ailesi bulunanlara ilââhiri... ve on dördüncü maddenin fıkraî ulâsında dahi (Aile masrafı ailenin hini naklinde verilir). Şeklinde muharrer olan metni kanundan anlaşılın mâna ve ruha göre İstanbul ve sair mahallerde bulunan zevattan tâyin edildikleri memuriyetlere emri tâyinleri tebliğ edildiği mahalden mevkii memuriyetlerine kadar kendilerine ve ailelerine harcirah itası tabii ise de Anadoluya iltihak eyledikten sonra her hangi bir memuriyete tâyin edilenlerle hidematı umumiyede istihdam olunmak üzere Alehtlak davet edilen ve Anadoluya muvasalatından sonra emri tâyini icra ve tebliğ kılınan memurlara ve ailelerine harcirah itası lüzumu kanunisinde tereddüd edildiğinden Harcirah Kararnamesinin

mezkûr onuncu ve on dördüncü maddelerinin siyyanen tatbikını temin için meselenin tefsiri lüzumunun Heyeti Umumiyeye arzına karar verildi.

9 Nisan 1337

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Tensip buyurursanız Kavanini Maliye Encümenine gönderelim, bilâhara Encümenin mazbatası üzerine müzakere ederiz.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Divanı Riyasetin; İstanbul'dan gelen, memurin aileleri hakkında böyle bir tefsir hakkı var mıdır? Nereden böyle bir hakkı vardır? Anlıyamıyorum. Divanı Riyasete, tefsir hakkı nereden verildi?

REİS — Efendim, Divanı Riyaset tefsir yapmıyor. Meclise ait bir meselenin tatbikını hâmil olan müşkülât dolayısıyla tefsiri Meclise arz ediyor. Tefsir dermeyan etmiyor; Meclisin takdirine bırakıyor.

HASAN B. (Trabzon) — Bunun muhtacı tefsir olduğuna bir karar verilmedikçe tefsir hakkında muamele icrasına kalkmak doğru değildir. Bakalım Heyeti Umumiye bu madde kanuniyeyi muhtacı tefsir görüyor mu? (Ret sesleri).

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Bu mesele Memurini Devlete ait olan bir meseledir. Divanı Riyaset nasıl bundan bahseder?

VEHBÎ Ef. (Konya) — Efendim, Müsaade buyurun. İstanbul'dan gelen efendiler iki kısım üzerine geliyor : Bir kısmı, burada lüzum görü-

lerek geliyor veyahut lüzum görülmeksizin; pek yakın hısımlar, akraba ve ahibbasi buraya geliyor, bir memuriyete tâyin olunuyor ve memuriyete tâyin olunduktan sonra ona telgraf veriyor ve telgrafta diyor ki: Sen filân yerde filân memuriyete tâyin olundun; gel diyor... Kanunen buna harcırâh verilebilir. Fakat ikinci bir kısım var ki, İstanbul'da arayan, soran olmamış; orada karnı acıkmış. burada bir memuriyet almağa kendiliğinden gelmiş, burada gezmiş, dolaşmış, bir memuriyet almış ve memuriyet aldıktan sonra da ailesini getirtecek oluyor ve diyor ki: Benim ailem İstanbul'dan gelecek veya geldi, bunlara harcırâh verin ve ben de İstanbul'dan geldim ve buraya geldikten sonra bir memuriyete tâyin olundum madem ki, öyledir, bana da harcırâh veriniz diyor. Bizim vekillerin bolca semahatini görünce her daire elini, avucunu açıyor. altı ay evvel İstanbul'dan gelip de aramış, taramış memuriyet bulmuşlar. Böyle pek çok Meclis dairesinde de efendiler, Meclis dairesinde bulunan memurlardan bu kabil memurlar var.

Bunlar diyorlar ki: Biz İstanbul'dan geldik. Burada bir memuriyete tâyin olunduk; şu halde başka dairelerin verdiği gibi bize de ve ailelerimize de harcırâh verin diyor; idareyi tazyik ediyorlar. İdare de meseleyi Divanı Riyasete arz ediyor, Divanı Riyaset şaşıyor: Başka dairelere bakıyor, Vekil Beyefendilerin semahati çok İstediklerine istedikleri kadar veriyorlar...

Bu dairedeki memurlara gelince : Bunlar da diyorlar ki; mademki başka dairelerde memurlara böyle harcırâh veriliyor; siz de öylece bize verin....

Rica ederim efendiler; şu kanunda tefsir ihtiza edecek bir şey varsa tefsir edelim; memur olmadan buraya gelmiş ve buradan tâyin edilmiş olanlar; bize de ve gelecek ailemize de harcırâh verin diyorlar, başka daireler veriyor, burası da versin diyorlar efendiler. Şu halde tefsire ihtiyaç var mıdır? Zannedirim ki, tefsire ihtiyaç yok. Bu kabil olan memurlar harcırâh alamaz. Mesele budur. (Alamaz sesleri).

HASAN B. (Trabzon) — Efendim, Harcırâh Kararnamesi Divanı Riyasetçe muhtacı tefsir görülmüş. Tefsir; ibaresi, mânası, medlûlü, tamamıyla anlaşılmyan şeyler içindir. Bu mevaddı kanuniye hakkında vârit olabilir. Bendeniz

Harcırâh Kararnamesinin zikredilen maddelerinde muhtacı tefsir hiçbir şey göremiyorum ve bu maddeler çok zamandan beri, bilhassa Divanı Muhasebatça tetkik edilmiş ve sarahati lâzimesinden hiçbir şüphe kalmamak için memurinin ne suretle harcırâh alması lâzımgeleceği vaktiyle halledilmiş bir meseledir. Şunu arz edeyim ki, meselede iki nevi harcırâh mevzuubahistir. Biri memurun kendi harcırâhı, diğeri aile harcırâhı... Aile harcırâhı memurinin harcırâhının fer'idir.

Esasen memur harcırâha nasıl kesbi istihkak ederse onun ailesinin de harcırâhı ona tâhi olur. Malûmu âlileri olduğu üzere bir memur memuriyete tâyin edildikten sonra mehalli memuriyeti, tâyin edildiği bir yerden başka bir yer ise, bulunduğu mahalden gideceği mahalle kadar, evvelâ mesafenin uzaklığına göre harcırâh Kararnamesine tevfikân hesabedilip harcırâhı tesviye edilir. Eğer o memur ya tesadüfen ve hattâ mezuken tâyin edildiği mahalli memuriyette bulunacak olursa, ama ne suretle ve ne sebeple olursa olsun, ister esbabı hususiyeye müstenit olsun, ister esbabı resmîyeye mütaallik, mezuniyeti resmîyeye müstenit bulunsun, hattâ Mebusanı Kıram harcırâhı da böyledir. O adam başka yerden oraya gidecek değildir ki, harcırâha kesbi istihkak etsin. Binaenaleyh, Efendi Hazretlerinin izah ettikleri gibi, ya meşagili zatiyesini veya muamelâtı hususiyesini görmek için gelmiş bir zat burada bir vazifeye tâyin edilmiş olursa, tamamen mahalli memuriyetinde bulunan bir adam gibi, bir vazife ile tavzif edilmiş oluyor, Bunun için harcırâh mevzuubahis olamaz. Asıl olan memurinin harcırâhı verilemediği takdirde, fer'î olan aile harcırâhının verilmesi de esasen vâridi hâtır olamaz. (Doğru sesleri). Binaenaleyh, kanunun ne şümül, ne de iphamı vardır. Sarahati kanuniye dairesinde muamele icra edilmesi icabeder ve muhtacı tefsir bir madde değildir.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendiler, yolsuz olarak bütün dairelerde harcırâh veriliyor, milyonlar gidiyor, (Tazmin etsinler sesleri). bunun bir çaresine bakmal. (Tazmini lâzımgelir sesleri).

HACI AHMET HAMDİ B. (Muş) — Bir memur buraya gelmiş de buradan tâyin olunmuş ise artık buradan nereye gidecek ise oraya kadar harcırâh alabilir. Fakat buraya kadar harcırâh verilmiş ise bunu tazmin ettirmelidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mademki Meclisi Âliden soruyorlar, Vekâletlerin bu baptaki cüreti şayanı sualdir. Ben de tazminini talebederim.

REİS — Efendim, mevzu müzakere Harcırah Kanununun bir maddesinin Divanın tereddüdü üzerine Heyeti Umumiyece tefsire ihtiyaç görülmesidir. Fakat cereyan eden müzakere, tefsire lüzum olmadığı yolundadır. Şimdi reyî âlinize Divanın kararını arz edeceğim. Kabul etmediğiniz takdirde tefsire lüzum olmayacağı tabiidir. Bu hususa dair elimde bir takrir de yoktur. Mesele yalnız zabıttan ibaret kalıyor.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, müsaade buyurun. Söz söyliyeceğim, mesele tenevür etsin. Hükümet doğrudan doğruya bâzı eşhası İstanbul'dan celbediyor ve onlara memuriyet veriliyor ve sonra ailelerine harcırah veriliyor. Teklifim yalnız ona aittir. Diğerlerine şümlü yoktur. Keyif için buraya gelip de harcırah almak doğru değildir.

MÜfit Ef. (Kırşehir) — Bendenizin anlamış olduğum mesele; Divanı Riyaset harcırah meselesinde tereddütmiş. Meclis diğer şubası idare gibi elde mevcut bulunan bütçeye tâbi değil, kendi bütçesini, kendi hususatını kendisi tanzim etmiş bulunduğu buraya tereddüt etmiş ve bu tereddüde binaen bir tefsir istiyor. arkadaşlarımız, Harcırah Kararnamesinin sarahatinden ve bunun tefsire ihtiyacı olmadığından bahsile buradaki Divanı Riyasetin vermiş olduğu taktirini kabul etmemek için söz söyliyorlar ve bu söz kendi dairemizden huruç ederek diğer dairelere kadar sirayet ettiriliyor. Bizim bugün Yalnız Meclisin Bütçesi hakkında vukubulan tefsir teklifine dair söz söylemekliğimiz icabeder. (Şiddetli gürültüler ve ayak patırtıları).

FEYZİ Ef. (Malatya) — Öyle ise her daireye bir kanun yapalım. Teessüf olunur.

REİS — Divanın teklifi veçhile maddenin tefsiri için Kavanini Maliye Encümenine havalesini münasip görenler ellerini kaldırsın. (Ret, ret sesleri). Peki efendim. Reddedildi. (Handeller).

Arzunuz başka, kararınız başka...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Gerek memuriyet talebi için ve gerek hususatı resmiyenin tesviyesi için buraya gelip de memuriyet alanlara harcırah verilmez ve burada memuriyet

alanların hariçten gelecek ailelerine harcırah verilmemesi hakkında bir karar verilmesini teklif ediyorum.

Riyaseti Celileye

Ankara'ya her ne suretle olursa olsun, nereden gelirse gelsin, buradan tâyin olunan memurine geldikleri mahallerden buraya kadar harcırah vermiş devair var ise bittetik bu bapta verilen harcırahların tazminini teklif eylerim.

Muş

Ahmet Hamdi

(Muvafık sesleri).

Riyaseti Celileye

İstanbul'dan gelip de burada memuriyete tâyin edilenlerin ne kendilerine, ne de ailelerine Harcırah verilemeyeceğinden şayet verilmiş olanlar mevcut ise istirdat olunmasını teklif eylerim.

İçel Mebusu
Şevki

(Muvafık sesleri).

REİS — Efendim, bu taktirleri şayanı müzakere görenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Teklifleri şayanı müzakere görüldü.

Tensip buyurursanız Kavanini Maliye Encümenine göndereyim.

Efendim, bir teklif daha var.

Riyaseti Celileye

11 Nisan 1337

Hükümetin daveti üzerine buraya gelmiş ve ihtiyaca binaen memuriyete tâyin edilmiş olan zevatın ailesine aile harcırahı verilmesini teklif eylerim.

Erzurum
Salih

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey, müsaade buyurursanız teklifimi izah edeyim.

REİS — Yahya Galip Bey söylesin, siz ondan sonra.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Şimdi Beyefendi bunda iki cihet var: Birisi, bir dairenin kendi idaresi dâhilindeki bir memuru oradan oraya tahvili için ve İstanbul'daki bir memuru bir yere tâyin etmek için salâhiyeti var mıdır, yok mudur? Bir kere bu taayyün etmeli. Harcırah meselesinde her kes istediği muameleyi yapamaz. Etrafı çevrilmiştir. Eğer İstanbul

memurini buraya tâyin etmek hakkını haiz ise, oradan tâyin ettiği memurun harcırahını buraya kadar verir, fakat oradan buraya bir memur tâyin edilir mi, edilemez mi?

ŞERİF B. (Sinob) — Oradan buraya kadar, bir memuru tâyin edemez.

YAHYA GALİP B. (Devamla) — Bunu tah-tı karara almalı, bunu hangi daire verdiyse tazmin ile mükelleftir. Biri budur.

Şimdi, ikincisine gelince: Memur ailesiyle beraber bir memlekete giderse ailesine ait olan harcırahını alır ve yoksa kendisi evvel gider, sonra ailesi giderse alamaz. Bizim bildiğimiz, hangi daire bunu verirse bunu tazmin eder. Mesele budur ve bundan başka bir usul yoktur. Eğer Heyeti Vekile kendi kendine bir usul it-tihaz etmiş ise elbette bir gün tetkik edeceğiz. Yine kendileri' tazmin ile mükelleftir ve yaptığı hesap elbette bir gün tetkikten geçecektir. Bu-nu Divanı Muhasebat tahakkuk ettirmiştir. Son-ra burada, buraya gelen bir adamı memuriyete tâyin ederek ve filân yerden geldi, diyerekten harcırah verilse o zaman sahtekârlık yapar, bi-naenaleyh tazmine mecburdurlar ve bu muayyen iken ayrı ayrı tetkikata hacet yoktur, ayrı ayrı tekliflere lüzum ne olabilir? İstanbul'dan bir memur tâyin edilip buraya gelemez. Buraya gelir, ondan sonra tâyin edilir. Binaenaleyh ora-dan gelenlere harcırah da verilemez, diye mad-de tâyin edilmesi lâzımgelir. (Muvafık sesleri).

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bu tek-lifler mevhum bir mesele üzerine gidiyor, ma-lûmu âlileridir ki elde mevcut kavanin var, bu kavanin ya iera ediliyor veya iera edilmiyor ve bu kavanin hilâfında hareket eden kimseler var-sa madde tâyin edilmelidir ve ondan istizah ya-pılmalıdır.

Yoksa elimizde bir kanun varken ayrıca bir kanun yapmak doğru değildir. Elimizde bir ka-nun var, bu kanuna kim muhalefet etmiştir? Bunu kim yapmış ise madde tâyin edilir. Faz-la para kim vermiştir, kim israf etmiştir, bu su-retle istizaha davet edilir ve tazmini lâzımgelir, ıskatı lâzımgelir, kararımızı o zaman veririz, ben bunun aleyhindeyim. Binaenaleyh mevcut ve muayyen üzerine görüşülmelidir. Şimdi ise mev-hum bir mesele üzerine münakaşa ediliyor. Efendim harcırah fazla veriliyormuş. Veren kim? Hangi daire kanuna mugayir hareket etmiş?

Elde Harcırah Kanunu var. Madde tâyin ede-rek o Vekili burada istizaha davet ederiz.

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey, takriri-mi izah edeyim mi?

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Efendim, eğer isim tâyin edilerek İstanbul'dan buraya celbedilmiş bir memur var ise malûmu âliniz Harcırah Kararnamesine tevfikân hem kendisi, hem ailesi harcırah alabilir ve o hakkı haizdir. Fakat zannederim ki vekâletler bunu arzu ettik-leri memurların lehine suitevil ederek diyorlar ki; mademki bulunduğu memuriyetten itibaren tâyin edildiği mahalli memuriyetine kadar har-cırah alması lâzımdır, binaenaleyh İstanbul'dan gelen bir efendinin de buraya kadar veyahut gideceği mahalle kadar harcırah alması lâzım-dır. Bu yanlıştır efendim. Çünkü İstanbul'da bulunan bir memur için bura Hükümetinin, se-ni falan yere tâyin ve nakil ettim, demeye hakkı yoktur değil mi efendim? Binaenaleyh böyle, isim tasrih edilmiyerek davet edilmemiş ise her ne şekilde olursa olsun, İstanbul'dan gelen memurların ne kendi hesaplarına, ne de ailelerine harcırah verilmesi doğru değildir. Çünkü Merkezi Hükümet burasıdır. Gerçi bâzi vekâletler suhulet olmak üzere İnebolu veyahut Antalya'ya çıkan memurları ihtiyarı masrafa mecbur etmemek için buraya gelmeden tâyin ediyorlar ve kendisine, tebliğ ediyorlar. Fakat zannediyorum ki o itibarla da ancak Antalya'dan ve İnebolu'dan buraya kadar harcırah ala-bilir, yoksa İstanbul'dan kendi arzusuyla gelen memurların harcırah alması doğru değildir ve aile için harcırah almasına da hakkı yoktur.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, mesele-de iki şık vardır : Biri; doğrudan doğruya İstan-bul'dan kendi hesabına buraya gelmiş ve bilâ-hara memuriyetle kayırılmış bir efendinin aile-sini getirmek için harcırah almıya hakkı yok-tur ve esasen buna harcırah verilemez. Benim teklifim; Hükümetin görmüş olduğu lüzum üze-rine İstanbul'da memur iken İstanbul'dan bu-raya aldırılmış ve burada kendisine bir memu-riyet verilmiş ise tabii bu adam kanuna tevfi-kan harcırah alacaktır. Mesele budur. Çünkü Hükümet kendisini orada vazifesi olduğu hal-de gördüğü lüzum üzerine buraya celbetti. Fa-kat kendi hesabına buraya gelenlerin ailesine ve kendilerine harcırah verilemez. Çünkü bunlar

kendi arzusuyla, kendi nam ve hesabına gelen bir kısımdır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Saruhan) — Harcırah kısmını ikiye ayırmak icabeder. Bir memur her halde memuriyete tâyin edildiği noktadan gideceği yere kadar, gerek kendisi ve gerek kendisinin yanında götürdüğü ailesi için Harcırah Kararnamesine tevfikan harcırah almıya mecburdur. İkinci bir kısım; kendi arzusuyla gelen zevattır. Bunlar kendi nam ve hesaplarına geldiği için ne aile harcırahı ve ne de kendilerinin harcırahı verilmez. Ancak bâzı vekâletlerin erbabı fen ve ihtisas namına celbettikleri zevat vardır ki bunlar için harcırah itası gayet tabii ve zaruridir. Arkadaşlar arasında, umumiyetle bir şey verilmemesi, gibi bir cereyan hissediyorum. Bu, elbette doğru olamaz. Erbabı fen ve ihtisas namına her kim celbedilirse harcırah itası zaruridir. Fen ve ihtisas namına icabederse Amerika'dan bile adam celbedilir.

Efendiler! şimendifer memurlarını nazarı itibara alalım. Gerçi milletin israf edecek parası yoktur. Fakat bu gibilere harcırah itası gayet tabiidir. Bu gibilerin men'i yoluna gitmek doğru değildir. Mâruzatım bundan ibarettir efendim.

REİS — Efendim, söz alan 12 arkadaşımız var. Müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsın. Efendim, müzakereyi kâfi görmiyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Evvelki koyduğun rey ekseriyeti haiz ise ikinci defa reye koymıya lüzum yoktur. Rica ederim elinde kanun var efendim.

REİS — Müsaade buyurun efendim, takrirler okunacak :

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Her vekâletten şimdiye kadar verilmiş olan harcırahların tetkikatını ifa etmek üzere Meclisi Âliden birer heyet intihap edilmesini ve hilâfı kanun verildiği tahakkuk edecek harcırahların âmiri sarfından tazmin ettirilmesini teklif ederiz.

Malatya

Lûtfi

Ergani

Emin

Riyaseti Celileye

Umum vekâletlerce birçok memurine Harcırah Kararnamesi ahkâmına muhalif bir surette harcırah ve aile harcırahı verildiği anlaşılma-

tadır. Vekâletlerin harcırah muamelâtını tetkik etmek üzere Meclisten üç zatın memur edilerek bu gibi tahakkuk edecek yolsuz sarfiyatın sâriflerine tazmin ettirilmesini teklif eylerim.

11 Nisan 1337

Bitlis

Hüseyin Hüsni

REİS — Efendim, müzakere kâfi görüldü, icabederse sahibi takrirler izahat verir.

Riyaseti Celileye

İstanbul'dan gelen memurine verilen yolsuz harcırahların tetkiki zımında Meclisten üç zatın intihabını ve bunların yapacağı tetkikata göre karar ittihazını teklif eylerim.

11 Nisan 1337

Bitlis

Yusuf Ziya

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu takrirleri bir encümene verelim, sonra idari mahiyette bir karar verelim. Ondan sonra nazarı itibara alın-sın, böyle alalacele olursa yanlışlık yapmış olacağız.

REİS — Müsaade buyurun efendim. Müzakereyi kâfi gördünüz. Takrirler de okundu. Evvelâ nazarı dikkate alınan iki takrir...

HAŞİM B. (Çorum) — Reis Bey, bir takrir dâha var, okunsun.

REİS — Müsaade buyurun Haşim Bey! Müzakere kâfi görüldü, hakkı kelâmınız kalmadı, takrir okunacak efendim.

Efendim, iki takrir nazarı dikkate aldınız ve şayanı tetkiktir. Tabii bunlardan hangi kısım harcırah muvafıkı kanun ve hangi kısım harcırah muvafıkı kanun değildir. Bunları yani bu takrirleri kavanini Maliye Encümenine gönderelim. Bu bir... (Hayır hayır sesleri).

İkincisi : Üç takrir vardır, arkadaşlarımız tarafından verilmiş, Meclis tarafından üç zat tefrik olunsun ve Harcırah Kararnamesine ve Meclisin mukarreratına muhalif harcırah verilmemesini tetkik etsin yollu; diğer okunmayan takrirleri de Heyeti Celilenize arz ettikten sonra birer birer reyinize arz edeceğim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey bu takrirler münasebetiyle söz vermeye mecbursunuz.

Riyaseti Celileye

Takrirlerin Kavanini Maliye Encümenine

tevdiini teklif ederim.

Karesi
H. Basri

Riyaseti Celileye

Dersaadetten buraya tâyin olunan memurlara harcırah verilmez.

Balâdaki maddenin Harcırah Kanununa ilâvesini teklif eylerim.

Malatya
Feyzi

5. — *Çorum Mebusu Haşim Beyin, İstanbul'dan gelen memurine verilecek harcırahlar hakkında teklifi kanunisi (2/280)*

Makamı Riyaseti Celileye

Harcırah itasına dair Kararnamenin berveçhi zir tadilini teklif eylerim.

11 Nisan 1337
Çorum
Haşim

Madde 1. — İstanbul ile havalii saireden kendi arzusuyla gelip de açıktan bir memuriyete tâyin olunanlara tâyin olundukları merkezden tâyin olundukları mahalle kadar harcırah verilir. Efradı ailesi olduğu halde kararname muhibince bunlara dahi harcırah ita kılınır.

Madde 2. — İstanbul ve bilâdı saireden memur iken Hükümeti Milliye tarafından vâkı olan talep üzerine gelenlere efradı ailesi dahi gelmiş ise tahvili memuriyet eylediği mahalle kadar mezkûr kararname dairesinde onlara da harcırah verilir.

Madde 3. — Birinci ve ikinci maddeler hilâfına olarak bir gûna harcırah verilmiş ise fazlası istirdat edilir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Madde 5. — İşbu kanun 23 Nisan 1337 tarihinden muteberdir.

REİS — Efendim, bu ayrı bir tadilname ve teklifi kanuni şeklinde olduğu için Lâyiha encümenine gönderiyoruz.

Şimdi efendim, Basri Beyin tavrı bütün tavrıların Kavanini Maliye Encümenine gönderilmesine dairdir. (Ret sadaları).

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Etekler dolusu verilen harcırahlara bendeniz de muarızım.

Yalnız korkuyorum, alelâcele verilecek bir karar ile belki yanlış bir karar vereceğiz ve yanlışlığa meydan vereceğiz. 27 Teşrinievvel tarihli tanzim ettiğiniz bir kanun var, bu kanunda işgal altından kurtulup gelen memurine ilk iltica ettiği yere kadar harcırah verilmesi Meclisi Âliniz tarafından kabul edilmişti. (Bununla alâkası yoktur sesleri).

Meselâ tavrırlar içerisinde Muş mebusu Hamdi Beyin bir tavrırlı var ki, her nereden olursa olsun Ankara'ya kadar gelecek memurine gerek kendilerine ve gerek ailelerine harcırah verilmesin diyor. Halbuki bu evvelce kabul ettiğimiz kanuna münafidir.

İkinci hâtır âlinizedir ki, Maliye Vekili Ferit Beyefendinin huzûriyle bu harcırah meselesi Mecliste uzun uzadıya müzakere edilmişti. O vakit de idari mahiyette verilmiş bir karar olduğunu bendeniz hatırlıyorum. (Yok sesleri).

BİR MEBUS B. — O karar bilâkis tenziline dairdir.

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Sonra, efendiler! Ayrıca Harcırah Kararnamesine mütaallik üzere madde tarzında bir teklif yapıyor. Bendeniz yine bol bol verilen harcırahları tamamen kesmek ve yolsuz verenleri mesul etmek şartıyla hiç olmazsa inceden inceye tetkik etmek üzere bu tavrırların Kavanini Maliye Encümenine havalesini rica ederim. Belki efendiler, bilâtetkik yanlış bir karar vermiş oluruz. rica ederim hissimize tâbi olmıyarak bunu doğrudan doğruya alelûsul encümene verelim. (Doğru sesleri).

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂ B. (Saruhan) — Efendiler! Bendeniz Heyeti Vekileyi teşkil eden arkadaşlarımın reylerini almadığım için Heyeti Vekile namına söz söylediğimi iddia edemem. Yalnız kendime ait olan hususat hakkındaki fikrimi arz etmeklik mecburiyetinde kaldığımı hissediyorum ki, bunu arzu buyursanız Heyeti Celileniz diğer arkadaşlarıma da teşmil edebilir siniz efendim. Şüphe yok ki efendiler giriştiğimiz büyük dâvadan şerefle çıkabilmek için Muhtaç olduğumuz en kuvvetli vasıta paradır efendiler! Milletın menabii varidatı da hepimizin bildiği raddededir. Şu halde paraların israf edilmemesi hususunda ittifak etmiyecek veyahut o kuvvetli ittifaka dâhil olmıyacak içimizde hiçbir fert yoktur. Hiçbi-

rimiz israf taraftarı değildir. Vekiller Heyeti Muhteremenizin intihabettiğiniz ve içinizden itimat ederek ayırdığımız arkadaşlarımızdır. ve bunlar vazifelerini ifa ederken kendilerine sellemehüsşelâm bir salâhiyet de verilmiş değildir. Harcırahın sureti itası hakkında kanun vardır. O kanunun tadil edilmiş maddeleri vardır. Heyeti muhteremenizin de bunlara ilâveten irşadâtı vardır. Eğer bu irşat ve karar haricinde hareket etmiş bir vekiliniz mevcut ise onu istediğiniz şekil ve surette mesul etmek esas itibariyle salâhiyetiniz dâhilindedir.

Fakat efendiler! Bir madde tâyin edilmeden, aynı zamanda şunu da ilâve etmek mecburiyetindeyim ki, vekiller, salâhiyeti kanuniyesini doğrudan doğruya istimal edecek bir mevkide değildirler. Doğrudan doğruya muamelâtı hesabiyeye memur olmak üzere her vekilin nezdinde birer de Maliye Vekâletinden tâyin edilmiş muhasip vardır ve onlar da bu muamelâtı tetkik ve kontrol etmek mecburiyetindedir. Şunu arz etmek istiyorum ki, Heyeti Muhteremeniz maddi bir misal göstermedikçe sırf zanne müstenit olarak bir (anket parlamenter) şekilde bu vekâletlerin harcırah meselesini, sarfiyatını kontrol etmesini arzu etmesi doğru bir şey değildir. Binnetice, bu salâhiyetinizi sual ile, istizah ile istimal edebilirsiniz ve bu sizin en kuvvetli hakkınızdır. (Gürültüler). Efendiler, dinliyecekseniz arzı malûmat edeyim. Yok dinliyecekseniz sarfı nazar edeyim. (Devam sesleri). Bir vekil kanun haricinde muamele yapmış ise, binnetice yine ondan mesul olacaktır ve çünkü onların murakıbu var, Divanı Muhasebat vardır. Onun için bu meselede teenni ile düşünmenizi rica ederim.

REİS — Efendim; taktır, Basri Beyindir. Sahibi taktır izah etti. Vekil Bey de cevap verdi.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bizim de taktirimiz vardır. Okunsun. Taktirim hakkında izahat vereceğim.

REİS — Zatı âlinizin taktirinize nöbet geldiği zaman söylersiniz efendim.

Taktirleri birer birer reye koymak lâzımdır.

(Basri Beyin taktiri tekrar okundu.)

(Ret sesleri).

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Usulü müzakereye dair söz isterim Reis Bey!

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Vekâletlerin verdikleri harcırahların tetkikini kabul etmek vekillere ademiitimat zehabını vermemek için bu baptaki taktirlerin reddini ve her hususta istizah salâhiyetimizi istimal edebileceğimiz şüphesiz olmakla meseleye göre müzakere edilmesini teklif ederim.

11 Nisan 1337
Erzurum Mebusu
Hüseyn Avni

(Ret sesleri).

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim, bu meseleyi, şimdiki müzakereyi ihdas eden taktir biliyorsunuz ki Divanı Riyasetin teklifidir. Orta yerde teklifi kanuni şeklinde bir şey yoktur. Yekdiğerinden muhtelif mânada birtakım taktirler var efendim. Bu taktirler nedir? Yani ne mahiyettedir? Ne olacaktır? Ne sual taktiri, ne istizah taktiridir. (Tekliftir sesleri). Efendim, müsaade buyurun. Teklif ise encüme gitmesi lâzımgelir. İsteniliyor ki encüme gitmesin, bunun hakkında karar verilsin. Eğer madde bir suiistimal varsa, harcırahlar üzerinde bir anket varsa, o madde üzerine müzakere ederiz. Fakat bir kere madde göstermek lâzım. Sonra bu taktirler, karar vermek üzere encüme girebilir, yoksa bu taktiri kabul etmekle bir topluğ mi yapacağız? Anlamıyorum. Taktirlerin hiçbirisi bir şeye, maddî bir esasa istinad etmiyor. Evet, bir şüphe üzerine böyle bir şey veriyorlarmış. Rica ederim, müzakere çok uzadı ve lüzumsuzdur. Vaktimizi geçiriyoruz. Ya encüme verelim veyahut reddedelim. Eğer taktir sahipleri içinde verilmiş bir şey bilen varsa, falan vekâlet şöyle yaptı, diye söylesinler, lâzımgelen muamele yapılsın.

REİS — Efendim, şekli müzakere iki noktada taayyün etti : Birisi; (taktirleri encüme vermek, diğeri; sual ve istizah ile bu mesele temin olabilir. Ruznamei müzakerata geçelim) dir. Taktirlerin bir encüme havale edilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — İçindeki okunmayan taktirler nasıl encüme gider?

İKTİSAT VEKİLİ MAHMUT CELÂL B. — Efendiler! bu meselenin çok büyük ehemmiyeti vardır. Heyeti Muhteremeniz israfat vukubulmaması hakkında ne kadar takyidatta bulunursa o kadar taktirlere seza ve büyük hizmet

ifa etmiş olur. Fakat bu yapılan teklif, vekâletler nezdindeki tahsisat meselesine bir arkadaş memur edildi mi bu (Anket Parlmenter) olur ki bu, ademiitimat mânasını tazammun eder. (Öyle değildir efendim sesleri). Mademki Heyeti Muhteremeniz bu fikrinde ısrar ediyor, Heyeti Vekile Reisi Fevzi Paşa Hazretlerinin huzuriyle müzakere edilmesini rica ederim. (Hayır sesleri).

Riyaseti Celileye

Harcırah hakkındaki kanun sarıhtır. Ayrıca bir karar veya kanuna ihtiyaç yoktur. Hilâfi kanun hareket eden olursa bunlar hakkında sual ve istizah kapıları açıktır. Binaenaleyh bu bapdaki müzakerenin kifayetiyle ruznameye geçilmesini teklif eylerim.

11 Nisan 1337

Sinob

Hakkı Hami

REİS — Bu tavriri kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. İndiriniz ellerinizi efendim. Bu tavriri kabul etmeyenler lûtfen ellerini kaldırsın. Hakkı Hami Beyin tavriri kabul edildi.

Bir tavriri daha var. Onu da okuyayım. Fakat mesele kalmadı.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, tavririmde madde var, okunsun.

REİS — Efendim, tekliflerin okunmasını kabul ediyor musunuz? (Hayır, hayır sesleri).

FEYZİ Ef. (Malatya) — Efendim, tavriri okunsun.

REİS — Rica ederim Fevzi Efendi, oturunuz. Riyaset kemali bitarafi ile vazifesini yapar. Efendim, okunmayan üç tavriri vardır, okunsun mu? İstiyor musunuz? (Hayır, hayır sesleri).

FEYZİ Ef. (Malatya) — Kemali bitarafiye ihlâl eden kim oldu Reis Bey? Madde tâyin edilecek tavriri okunmadı, söylüyorum.

REİS — Hangi tavriri, nedir? ve sırası gelmemiştir. Üç tavriri vardır, daha okunmadı. Meclis kararı kâtisini izah etti. İstiyorsanız okutayım. (Hayır, hayır, hacet yok sesleri).

6. — *Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzasının imarı hakkında teklifi kanunisi (2/275)*

REİS — Demin verdiği, Ereğli Kömür Havzası hakkında, Tunah Hilmi Beyin tavriri var. Lâyihâ Encümenine havale ediyoruz.

Demin Süleyman Sırrı Beyin teklifi kanunisi Adliye Encümenine havale edilen tavririyle tevhiddenil. Meclis ruznameye geçti. (Gürültüler). Efendim, on dakika teneffüs.

(İkinci celse hafidir)

